

80 DUURZAME REIZEN

INSPIRERENDE ROUTES
WAARVOOR JE NIET
HOEFT TE VLIEGEN

INHOUD

ONGEVEER EEN WEEK

Kunstroute Amsterdam-Parijs	10
Op bierbedevaart in België	13
De keuken van Baskenland	16
Ierland: ontdek Cork en Kerry	20
Wandelen door het ruige Schotland	24
Van Lissabon naar de Algarve	28
Kanoën door de Welsh Marches	31
Van Rome naar Apulië en Basilicata	34
Naar Venetië en Bled	38
Van kust tot kust door Noorwegen	42
Zwitserse Alpen en Italiaanse meren	46
Een rondje Donau	50
De smaak van Noord-Italië	53
Fietsen op de Scilly-eilanden	57
Britse kastelen en kathedralen	61
Langs de Oostzee	64
Een Toscaanse tour	67
De Glacier-Express	71
Achter het IJzeren Gordijn	75
Via Stockholm naar de Poolcirkel	78
Van Parijs naar Glasgow	82
Steden en kastelen in de Tsjechische Republiek	86
Van Beieren naar Berlijn	90
De E-ronde van Zwitserland	94
Ontdek Cornwall	98
Blik op Oostenrijk	101

Het noorden en westen van Sicilië	105
Drielandentocht door Noord-Europa	108
De Buiten-Hebriden in Schotland	112
Op de fiets langs de Rijn	116
Lago Maggiore - Meer van Genève	119
Zuidwest-Frankrijk	123
Minibreak in Minsk	127
Rails naar het dak van Europa	130
De Slag aan de Somme	134
Deens design	138
Zeekajakken in Schotland	141
Oxford en Bath	144
Zürich en de planeten	148

TWEE WEKEN OF LANGER

Op avontuur van Belgrado naar Bar	154
Een IJslandse sage aan zee	158
De Middellandse Zee	162
Een pelgrimstocht door Noord-Spanje	166
Ontdek Scandinavië	169
De route van de Oriënt-Express	173
Land van de Sami	176
Hoofdsteden van de Balkan	180
Een zwerftocht door Moors Spanje	184
Cultuursteden van Midden-Europa	188
Van Slovenië naar Zuid-Duitsland	191
Van Santiago naar de Douro	195
Eilandhoppen in Kroatië	198

Het Zwarte Woud en verder	202
Een Adriatisch avontuur	206
Rome, Napels en Sardinië per boot	209
De Provence en Languedoc per trein	213
De Via Dinarica	216
Grachten en fietsen	220
Een rondje Sicilië	224
Van Parijs naar Kopenhagen	227
Van Frankrijk naar Tunesië	231
Van de Oostzee naar de Middellandse Zee	234
Sneeuwexpress naar de Alpen	238
De Romantische Strasse	242
Eilandhoppen op de Ionische Zee	246
Italiaanse meren en kanalen	250
Napels en de Amalfikust	254
Corsica en de Alpen	258
Poitou-Charentes per boot en fiets	262
De Atlantische Vélodyssée	266
Een tocht door Marokko	270
De Balearen	274
Tour de Mont Blanc	278
Op de fiets van Parijs naar Londen	282
Canal du Nivernais	286
Wandelen langs de kust van Portugal	290
Fietsen langs de Donau	294
Van Mallorca naar Madrid	297
Een rondje Ligurië	300
De oudheid en de Middellandse Zee	304

SYMBOLEN IN DE TEKST

	Eten en drinken
	Wellness en ontspanning
	Historische locatie
	Activiteiten
	Kunst en cultuur
	Natuur
	Trein
	Bus
	Veerboot
	Fiets
	Elektrische/hybride auto

	Trein
	Water
	Weg
	Ander land
	Dagtocht

Probeer een plaats bij het raam te krijgen in de supersnelle Franse TGV (Train à Grande Vitesse)

INLEIDING

door Tom Hall, Londen 2019

Je wordt wakker in een trein, ergens in Europa. Uit het raam zie je een voorstad van Rome of Edinburgh of Wenen voorbij rollen. Je loopt het perron af, wandelt het station uit en staat in het vroege morgenlicht midden in een van de meest iconische steden ter wereld. Gewoon, zonder rijen voor de security en de douane, met een minimum aan stress – en met het warme gevoel dat je klimaatvriendelijk hebt gereisd.

De vele kortereafstandsvluchten zijn vooral een verschijnsel van de laatste decennia. Generaties reizigers van na de oorlog hebben Europa (en elkaar) leren kennen dankzij de trein of door het werelddeel op eigen kracht te doorkruisen, liftend of op de fiets. Sinds de opkomst van de prijsvechters kan iedereen snel en voor weinig geld naar almaar meer bestemmingen reizen.

Toch krijgen we de laatste jaren steeds vaker het gevoel dat we ook iets zijn kwijtgeraakt; het heerlijk relaxte ontdekken van een landschap dat je al fietsend of vanuit de trein of zelfs vanaf een veerboot ziet veranderen, is iets heel anders dan een weekendje cityhoppen. Sommige bezienswaardigheden zijn slachtoffer van hun

eigen succes en steden worstelen met het probleem van te veel mensen op dezelfde plaats op hetzelfde moment. Bovendien worden we ons er steeds bewuster van dat vliegen veel CO₂-uitstoot veroorzaakt en grote gevolgen voor het klimaat heeft.

Gelukkig biedt Europa legio mogelijkheden voor mensen die duurzaam willen reizen. Als aanvulling op de stedelijke, regionale en nationale netwerken komen er steeds meer internationale hogesnelheidstreinen, waarmee je vaak net zo snel uit en thuis bent als met het vliegtuig en die je van Lapland naar Marokko brengen en van Ierland naar de Russische grens met Azië. Waar de rails stoppen, beginnen de bussen en de ferry's. En overal zijn fiets- en wandelpaden die langs hostels, B&B's en andere accommodaties lopen, zodat je kunt gaan en staan waar je wilt. Het is niet nodig om van Londen naar Amsterdam, van Madrid naar Barcelona of van Parijs naar Zürich het vliegtuig te nemen. Een week (of meer) genieten van de Nederlandse of Deense fietspaden biedt je een heel andere beleving van het concept 'van A naar B'.

Dit boek is een belangrijk project voor Lonely Planet. We zijn stuk voor stuk

80 DUURZAME REIZEN

Indrukwekkende architectuur in het centraal station van Milaan

gepassioneerde reizigers en we geloven dat reizen, mits dat verantwoord gebeurt, een positieve impact op de wereld heeft en dat we er belangrijke veranderingen mee in gang kunnen zetten. We moeten niet stoppen met reizen, maar op zoek gaan naar manieren om dat met z'n allen anders, beter te gaan doen. We hopen je met dit boek op ideeën te brengen voor klimaatvriendelijk reizen binnen Europa. Natuurlijk blijven er altijd plaatsen waar je alleen met een vliegtuig kunt komen – in dat geval raden we je aan voor langere tijd te gaan en geen binnenlandse vluchten te nemen. Zelf proberen we de CO₂-uitstoot van onze reizen altijd te compenseren, hoewel dat op zich natuurlijk geen oplossing is. Ook pleiten we voor een kleinere CO₂-voetafdruk, niet alleen van vliegen, maar van reizen in het algemeen.

Hoe gebruik je dit boek

Elke route – of je nu een veerboot neemt en de oversteek naar de Faeröer maakt of per trein langs de Franse Riviëra reist – start in een Europese stad en we doen suggesties hoe je daar kunt komen vanuit verschillende vertrekpunten in Europa. Van elke route geven we een kaartje met daarop de beschreven plaatsen, een schema van de onderlinge afstanden en enkele suggesties voor een dagtocht. De informatie over het vervoer tussen de steden is vetgedrukt. Vaak gaat dat vervoer per trein (van hogesnelheidstreinen die 400 km/u rijden tot lokale boemeltjes), maar soms ook met een veerboot of hybride auto, op de fiets of te voet.

Aantal dagen: per route geven we aan hoeveel tijd je gemiddeld nodig hebt om de voorgestelde reis te maken, maar je kunt je vakantie natuurlijk altijd verlengen door ergens een paar dagen te blijven als je het er leuk vindt. Gezinnen met kinderen hebben misschien meer tijd nodig om over te stappen of een fietsroute af te leggen.

CO₂-calculator: we hebben de calculator van Resurgence gebruikt om per route de totale CO₂-uitstoot per persoon te berekenen, van het begin- tot het eindpunt, maar zonder je reis van en naar huis, omdat die voor iedereen anders is. Daarbij is rekening gehouden met de gekozen vervoermiddelen. Voor sommige etappes wordt een alternatief gegeven (bijvoorbeeld de trein in plaats van de fiets).

**ONGEVEER
EEN WEEK**

Wandelen door het ruige Schotland

Londen • Glasgow • Corroun en Loch Ericht • Dalwhinnie • Edinburgh

Deze route door de Hooglanden begint met een spectaculaire treinreis, onderweg proef je de fameuze Schotse whisky en tot slot kom je heerlijk op adem in Edinburgh.

Vertrekpunten

Je tocht naar Schotland begint in de Caledonian Sleeper, de nachttrein van Londen naar de glens van de Schotse Hooglanden. Reis per trein naar Londen vanaf Amsterdam Centraal (4 uur), Brussel-Zuid (2 uur) of het Gare du Nord in Parijs (2,5 uur). De internationale treinen komen aan op station St Pancras. Vandaar is het 15 minuten

In getallen

CO₂ (kg per persoon) 26

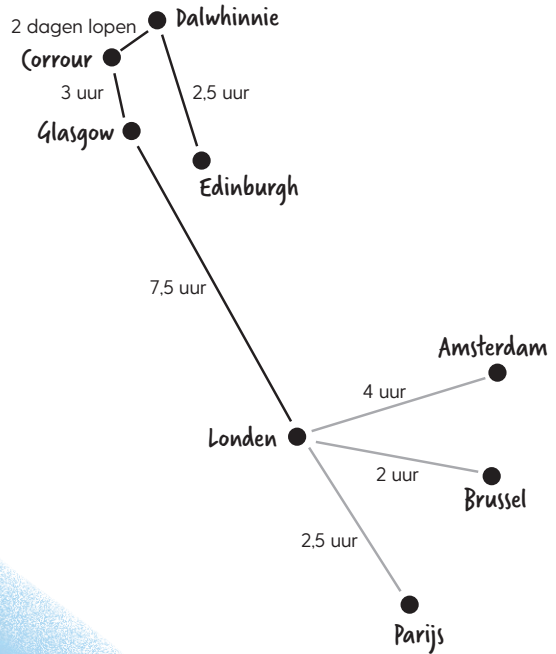
Afstand (km) 1300

Aantal overnachtingen 5

Vervoerskosten (€) 480

**Loch Lomond en
Ben Lomond**

Glasgow beginnen. Bedenk dat je een complete wandel-uitrusting moet meenemen.

1 Londen

London Central Euston is het station waar de beroemde Caledonian Sleeper vertrekt: de nachttrein naar Schotland.

Zorg dat je nog genoeg tijd hebt voor een heerlijke vegetarische maaltijd bij een van de Indische restaurants in Drummond Street, vlak achter het station.

- 🕒 De nachttreinen vertrekken om 23.50 uur (in het weekend vroeger) en arriveren om 07.22 uur in Glasgow (7,5 uur). sleeper.scot
- 🏠 Hoteltip: Zetter Townhouse Clerkenwell

lopen naar Euston, het station waar de treinen naar Schotland vertrekken. Je kunt de nachttrein ook overslaan en meteen in

Links, een Schots edelhert in de Hooglanden; onder, de Glengoyne Distillery in Killearn

landen. Glengoyne, niet ver van de oevers van Loch Lomond, wordt omringd door golvende groene heuvels, maar is vanuit Glasgow heel goed te bereiken.

🚌 **Vanaf busstation Buchanan in Glasgow ben je met lijn 10 in ongeveer 40 minuten bij de distilleerderij. glengoyne.com**

2 Glasgow

De grootste stad van Schotland wordt vaak overschaduwd door de hoofdstad, maar is zelf ook een cultureel centrum van wereldformaat. Je brengt er met gemak een dag of twee zoek; bewonder de esthetische ontwerpen van Charles Rennie Macintosh in het Kelvingrove Museum of maak een tochtje op de Clyde, langs nieuw ontwikkelde stadsdelen. Sla je laatste voorraden in en stap daarna aan boord van de prachtige West Highland Line.

🚆 **Neem op Glasgow Queen Street Station de West Highland Line noordwaarts, richting Corroul (3 uur). scotrail.co.uk**

🌿 Dagtocht

Glengoyne Distillery

De Schotse distilleerderijen liggen vaak verstopt in afgelegen dorpen van de Hoog-

3 Corroul en Loch Erich

Een van de beroemdste scènes uit *Trainspotting* is gefilmd op het desolate Corroul, het hoogstgelegen station van het Verenigd Koninkrijk. Je komt erlangs op weg naar Loch Erich, waar je trektocht van twee dagen door het ruige hart van Schotland begint. Beklim de eenzame Ben Alder en overnacht in een *bothy* (berghut) of tent aan de oever van het meer. Het is een route voor ervaren wandelaars. Zorg voor een goede kaart, voldoende proviand

en, met het oog op het ruige Schotse klimaat, beschermende kleding. Je beloning bestaat uit een vergezicht over winderige heidevelden vanaf een granieten bergtop en een gelukkig gevoel van verlatenheid.

📍 **Gebruik de kaart OS Map OL50.**

Zonder omwegen is de route naar Dalwhinnie ongeveer 40 km.

4 Dalwhinnie

Je wandeling eindigt in het dorpje Dalwhinnie, waar je in een B&B kunt overnachten. Vier je prestatie met een slokje in de uitstekende distilleerderij die dezelfde naam draagt als het dorp. Dalwhinnie ligt aan de Highland Main Line, je tweede prachtige spoorlijn van deze tocht. Neem de trein naar het zuiden, dwars door de glens van de Central Belt.

Edinburgh Castle is het hoogste punt van de stad

🚆 **Vanuit Dalwhinnie rijden er dagelijks zes treinen naar Edinburgh Waverley (2,5 uur). Je kunt hier ook op de slaaptrein stappen, terug naar London Euston. scotrail.co.uk**

5 Edinburgh

Edinburgh is een zalig warm bad na je avontuur in de woeste Hooglanden. Zoek een knus hoekje in een pub in de Old Town, kijk rond in de nieuwe zalen van het National Museum of beklim Arthur's Seat voor het uitzicht op de verre toppen die je pas nog hebt bedwongen.

Weer terug

Neem in Edinburgh de slaaptrein naar London Euston of een van de gewone treinen naar London King's Cross.

Het noorden en westen van Sicilië

Palermo • Trapani • Egadische Eilanden • Selinunte • Palermo

Verken de kust rond de hoofdstad en trek dan westwaarts, langs zo goed als verlaten opgravingen, kathedraal vol mozaïek en ongerepte stranden.

Vertrekpunten

Palermo heeft een rechtstreekse verbinding met Rome (dag- of nachttrein), omdat de trein gewoon de ferry oprijdt en zo de Straat van Messina oversteekt. Je komt er ook met de boot vanuit Genua, Civitavecchia of Napels. Vanuit Parijs neem je eerst de Thello (de slaaptrein) naar Milaan. Je kunt ook over München reizen.

1 Palermo

Trek minimaal een hele dag voor Palermo uit en ga in elk geval naar de markt, de

In getallen

CO₂ (kg per persoon) 51,5

Afstand (km) 461

Aantal overnachtingen 9+

Vervoerskosten (€) 400

Normandische kathedraal en de spectaculaire Cappella Palatina. Neem een taxi naar het stadje Monreale in de heuvels (30 min.) voor de fenomenale mozaïeken in de kathedraal. Ga daarna iets drinken en een hapje eten in de gezellige wijk Vucciria.

Het strand bij Cefalù, ten oosten van Palermo

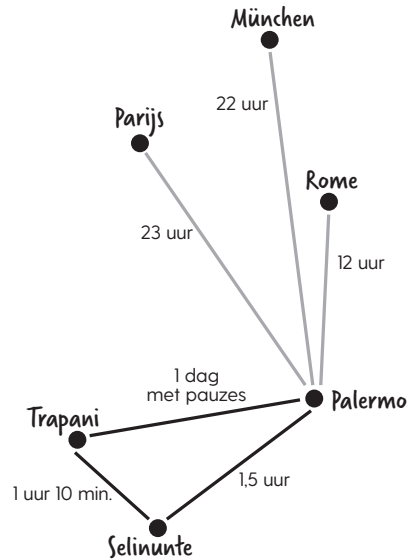
🚗 Huur voor je tocht westwaarts een CO₂-vriendelijke elektrische auto. Je vindt ze bij de verhuurbedrijven in Palermo en onderweg kom je voldoende oplaadpunten tegen. De route is 160 km lang, maar je kunt er de hele dag over doen. Bovendien is het beter om op de Siciliaanse wegen geen haast te maken.

🚗 Dagtocht

Cefalù

Cefalù ligt op een uur met de trein van Palermo en heeft een prachtige kathedraal. Het is een waar voetgangersparadijs, met een zandstrand, pittoreske haven en oude binnenstad. Langzaam van genieten!

🚆 Tussen Palermo en Cefalù rijden dagelijks twaalf treinen (1 uur 10 min.).

Nachtlevens in Palermo

2 Trapani

Ten westen van Palermo wordt het verkeer steeds rustiger. Ga eerst naar het blinkende strand bij Tonnarella dell'Uzzo en rijd dan een half uur verder naar de ruige kust bij San Vito Lo Capo. Een uur verderop ligt de heuvel Erice, waar je met de kabelbaan naar boven kunt voor een schitterend uitzicht op de stad Trapani en de westkust van Sicilië. Overnacht in Erice of Trapani.

 Selinunte ligt 95 km van Trapani.

Dagtocht

Egadische Eilanden

Deze kleine eilandengroep ligt voor de westkust van Sicilië en is een prima bestemming voor een dagtocht. De kracht van Favignana, Levanzo en Marettimo is hun eenvoud en relaxte sfeer. Favignana is het grootste eiland en een goed startpunt. Je

Het Piazza Bellini in Palermo

kunt er lunchen, zwemmen en wandelen.

 Neem in de haven van Trapani een draagvleugelboot (20 min. naar Favignana en Levanzo, vijftien per dag) of ferry (1 uur, drie per dag).

Selinunte

De rit langs de kust en door de heuvels naar de archeologische vindplaats Selinunte is sensationeel. Maak een wandeling over het complex met tempelruïnes tussen de velden. Kijk vanaf het strand bij de gelijknamige (moderne) stad hoe de zon achter de tempels ondergaat.

 Het is 103 km rijden terug naar Palermo.

Weer terug

Neem vanuit Palermo dezelfde route als op de heenweg, in omgekeerde richting.

**TWEE WEKEN
OF LANGER**

De Middellandse Zee

Barcelona • Montpellier • Marseille • Nice • Monaco

Een zonnige route langs de Spaanse Costa Brava, de Franse Rivière en de Côte d'Azur, met dagtochten naar Nîmes, de Calanques en Cannes.

Vertrekpunten

Barcelona heeft snelle treinverbindingen met Parijs en Madrid en in de veerhaven komen ferry's uit het hele Middellandse Zeegebied aan. Als je het te ver vindt om eerst naar Spanje te gaan, kun je de route ook oppakken in Montpellier, waar je vanuit Parijs al in drie uur bent.

1 Barcelona

Deze aanlokkelijke route begint in een stijlvolle stad. De Catalaanse modernistische architectuur is wereldberoemd en heeft als hoogtepunt de Sagrada Família (ontworpen door de visionaire architect Antoni Gaudí), waarvan de bouw al een dikke eeuw is uitgelopen. Verken Barcelona te voet (het Parc Güell) of op de fiets (de boulevard).

In getallen

CO₂ (kg per persoon) 14

Afstand (km) 690

Aantal overnachtingen 10+

Vervoerskosten (€) 160

🚆 Er gaan vier tot zes treinen per dag van **Barcelona naar Montpellier (een gezamenlijke dienst van de Renfe en de SNCF); bestel je ticket via nl.oui.sncf/nl.**

🏠 **Hoteltip: Hostal Grau (hostalgrau.com) is een duurzaam adres.**

2 Montpellier

In het elegante maar toch relaxte Montpellier vind je statige *hôtels particuliers* (herenhuizen), brede boulevards en schaduwwrijke straatjes – en in de nabijheid heerlijke stranden. Het is de snelst groei-

La Rambla in Barcelona

ende stad van Frankrijk en een multiculturele smeltkroes. Het Musée Fabre heeft een belangrijke collectie Europese kunst. Als je meer tijd hebt, neem dan de bus naar het strand. Ga dan niet naar het overvolle Palavas-les-Flots of La Grande-Motte, maar naar Plage de l'Espiguette, dat meer naar het zuidoosten ligt en favoriet is bij kitesurfers en strandzeilers.

🚆 Elk uur rijdt er een TER-trein langs de kust naar Marseille (1,5 uur tot 1 uur 50 min.). oui.sncf

🌍 Dagtocht

Nîmes

Maak kennis met het fascinerende Romeinse verleden van Nîmes door het

imposante amfitheater, de tweeduizend jaar oude tempel en het splinternieuwe Musée de la Romanité te bezoeken. De tocht is goed te doen vanuit Montpellier.

🚆 Twee treinen per uur (30 min.).

③ Marseille

Marseille krijgt niet altijd een goede pers. Toegegeven, je vindt er niet de glamour van Cannes of Saint-Tropez, maar de wijk Le Panier is mooi en de oude haven pittoresk. Ook zijn er interessante nieuwe musea, zoals het Mucem dat aan de mediterrane cultuur is gewijd. En vergeet de bouillabaisse niet, de rijke vissoep die een dag na bereiding het lekkerst is.

Links, de wijk Le Panier in Marseille; rechts, Plage du Midi, Cannes bij zonsondergang

(lopend of op een Segway, fietsend of op rolschaatsen) en bezoek daarna het Picasso Museum en het MAMAC (Musée d'Art Moderne et d'Art Contemporain).

🚆 Vanuit de trein van Nice naar Monaco het je een schitterend uitzicht op de Middellandse Zee. Je kunt elk half uur instappen, de rit duurt maar 35 minuten.

🕒 Dagtocht

Cannes

Cannes heeft natuurlijk zijn blingbling filmfestival, maar eigenlijk kun je er beter buiten het festivalseizoen naartoe. Dan kun je rustig door de pittoreske wijk Le Suquet slenteren en van het zandstrand genieten (voor de stranden rond La Croisette moet je betalen). Maak een mooi boottochtje naar Saint-Tropez, Monaco of de Corniche d'Or.

🚆 Er rijden vier treinen per uur van Nice naar Cannes (40 min.).

🚆 Neem de trein naar Nice (tot zes treinen per dag, 2,5 uur).

🏨 Hoteltip: Hotel Belle-Vue, met Green Key-certificaat (hotelbellevuemarseille.com)

🕒 Dagtocht

Les Calanques

De kust bij Marseille, met de unieke *calanques* (een soort mediterrane fjorden), is sinds 2012 een nationaal park. Stap in een zeekajak en bekijk de steile rotsen vanaf het saffierblauwe water.

Destination Calanques Kayak (destination-calanques.fr) organiseert dagtochten vanuit Marseille.

4 Nice

Nice staat al honderd jaar symbool voor de chic van de Riviéra. Jazeker, het is er druk en chaotisch, het verkeer is een drama en het strand ligt vol stenen, maar het heeft een zeker *je ne sais quoi*. Ga een luchtje scheppen op de Promenade des Anglais

5 Monaco

Een half uur ten oosten van Nice ben je in een ander land, het Vorstendom Monaco, dat beroemd is vanwege de Grand Prix, het casino uit het belle époque en de lage belastingen. Hoogtepunten zijn het koninklijk paleis en het Musée Océanographique de Monaco.

Weer terug

Vanuit Nice zoekt de TVG rechtstreeks naar Paris St Lazare (6 uur). Voor de Eurostar en de Thalys moet je met de metro naar het Gare du Nord, vanwaar je doorreist naar Brussel en Amsterdam.

**Beleef Europa zonder één keer
in het vliegtuig te stappen.**

In dit boek vind je 80 schitterende routes: met de trein, op de fiets of in een kajak, voor een lang weekend of een maand. Langs steden, evenementen en wonderen der natuur. Lonely Planet neemt je mee door heel Europa en biedt een schat aan informatie voor mensen die duurzaam willen reizen.

**Routekaarten met de etappes
en bestemmingen**

**Informatie over reizen naar en
in het land**

**CO₂-voetafdruk en reisbudget
voor elke route**

9 789021 577623

www.kosmosuitgevers.nl